

שולחן ערוך	עלים לתרופה	משנה ברורה	ליקוטי הלכות	ליקוטי מוה"ר	יום להודש	יום
ד"ר שמשון כהן	שמן-שמן	חזרה	ריג	ק"ו	ה'	שבת
ז"י, י"ה	שמה-שמן	מב.	ריד	ק"ז	ו'	א
י"ט, כ	שמו-שמן	מב.	רטו	ק"ח	ז'	ב
כ"ב, כ"ג	שמי-שמן	מב.	רטז	ק"ח	ח'	ג
כ"ד, כ"ה	שנא-שמן	מב.	ריז	ק"ט	ט'	ד
כ"ו, כ"ז	שנש-שמן	מב.	ריח	ק"ט	י'	ה
כ"ח, כ"ט	שנה-שמן	חזרה	ריט	ק"ב	י"א	ו

בקרני אורה

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

323 | פרשת חוקת | ה' תמוז תשפ"ג

דבר המערכת

דרך איזו מדינה אתה מתכוונ לנסוע על ראש השנה לרבינו?! האם תהיה רכבת מוורשא לקייב?! איזו טיסה הכי זולה?! הדרך מבוקרשט נוחה או קשה?! מה מחיר נסיעות הפנים מפולין?! - אלו הם חלק מהשאלות הנשאלות בימים אלו בין המשתוקקים לקיים ציוויו הגדול של רבינו הקדוש על הדבר הגדול ביותר.

נכון, צריך לתת את הדעת על דרכי ההגעה, זה הרכות, אבל בל נשכח מרוב דיבורים את העיקר. רבי נתן (בליקוטי תפילות, ח"א ע"ו) זועק: "הדריכנו באמתך ולמדנו, שנזכה לילך ולנסוע לצדיקים אמתיים על ראש השנה באופן שנזכה על ידם לקדושת המחשבה באמת, כי אתה יודע שעשוי בעקבות משיחא עיקר סמיכתנו וישועתנו היא רק על ימי ראש השנה הקדושים, אשר בהם אנו נשענים להתקרב אליך ולהמשיך אלקותך ומלכותך עלינו מראש השנה על כל השנה כולה".

בעקבות משיחא, כאשר החציפות והטומאה מתגברים כל כך, כאשר הרחוב סוער כל כך בבבלובי עולם חולף ובעוצמת טומאה של דור המבול והפגלה גם יחד, אנו חייבים את התרופה הפלאית והנשגבה כל כך, רק זה יכול לתת לנו כח שלא למרוד בקב"ה חלילה ולהמליכו עלינו ועל כל העולם כולו בכל השנה כולה.

אנו חייבים לכסוף לתרופה הזאת, "כי אי אפשר לעשות שום דבר כי אם על ידי חשק, ועל כן כל דבר שבקדושה שהאדם צריך לעשות, כגון לנסוע להצדיק, נתנין לו מתחילה חשק, כדי שעל ידי זה יעשה הדבר" (ליקוטי מוה"ר, טו).

הכיסופים הם כלי הקיבול לשפע הרוחני שאנו צריכים לקבל עבורנו ועבור כל העולם כולו, ועל כן, לא ניתן שיבלבלו אותנו בכל הצרכים הגשמיים שסובבים את הנסיעה הקדושה הזאת; נעשה זאת רק בשמינית הלב, ואת כל השאר נקדיש לעיקר: לכסוף ולהשתוקק, לרצות ולצפות לזכות שם לתשובה שלימה ולהתקרבות אמיתית לה' ולצדיקו האמיתיים, ללכת בדרכי ישרים לחיותנו לנצח.

העורכים

וְהַבֵּיט אֶל נַחֲשׁ הַנְּחֻשֶׁת וְחַי

קשים ומרים, ושאין מקום לברוח מעונשיו הקשים והמרים גם בעולם הזה, מכל שכן לאחר מיתה בגיהנם וכף הקלע וגלגולים רחמנא ליצלך" (שם). ומה עליהם לעשות בעקבות כך? - להבין שהם מוכרחים להסתכל כלפי מעלה! "כי אין מקום לברוח, כי אם להסתכל אליו יתברך ולשאת עיניו למרום תמיד".

העונשים המרים ר"ל והיראה הבאה בעקבותיה מרמזים לאדם שיחיל להסתכל לבוראו ולשפוך שיח לפניו. ה' קורא לך שתתפלל אליו, כן, בדיוק לזה היתה הכוונה. התפילה אינה אמצעי להיפטר על ידה מהצרה, אלא אדרבה הצרה נועדה להזכירך להתפלל ולפנות אל ה'. משה רבינו פעל שחלושי הנפשות לא ייפרדו מעל ה', ולימד אותם ורמז להם להבין את מהות יראת העונש, שיישאו מעתה עיניהם כלפי מעלה בתפילה ושפיכת שיח, כי זה עיקר התשובה.

רבי נתן מאיר את עיני בנו בסאת היסורים שעברה עליהם אז, שיבין שכל כוונת ה' בכל אלו שירגיל את עצמו בהתבודדות ותפילה על כל חלקי היהדות ולא רק לצעוק על הצרה עצמה, וכה הם דבריו הבהירים: "ותבין ותשכיל ממוצא דבר, שתכריח עצמך על ידי זה ביותר לפרש שיחתך לפני קונך וצורך. כי אין לנו שום עצה ותחבולה כי אם תפילה ותחנונים וצעקה וזעקה להשם יתברך, כי הוא יתברך רב להושיע, ואגב תרויח שתוכל לפרש גם כל אשר עם לבבך מכבר לפני השם יתברך. כי כל מה שעובר עלינו, הכל רמזים גדולים שמכריחים אותנו להתקרב להשם יתברך את כל אחד ואחד מכל מקום שהוא, והעיקר לכל יתרושל מעתה להפיל תחניתו ושיחתו לפני השם יתברך בכל יום, יהיה מי שיהיה, ואל יבהלוהו רעיניו ואל יחלושו דעתו תאוותו ובבלוליו והבליו, רק יתחזק על פי כל הדברים שדיברנו בהם הרבה, לפרש שיחתו לפני השם יתברך הרבה או מעט על כל פנים שזה יסוד ועיקר הכל" (עלים תרופה, קע"ט).

וכך הוא מדריך אותנו במכתבים נוספים, ולדוגמא, כאשר בניו ונכדיו חולים, הוא כותב לבנו (שם מ"ו, מיום א' חוקת תקצ"א): "והנה כבר ידענו שבכל מה שעובר על האדם אין לנו בית מנוס כי אם אליו יתברך לבד, וכל כוונתו יתברך בכל מה שמביא על האדם, הכל כדי שיוכור בו ויתפלל אליו", או במכתב אחר (שם קצ"ב): "התורה הודיענו דרך, שחייב אדם להאמין שכל מאורעותיו הם לטובתו, או למרק עוונותיו, או להזכירו דייקא על ידי זה שישוב להשם יתברך, או כדי שיתפלל על זה, כי יכול להיות שדייקא על ידי זה יהיה מוכרח שיהיה לו התבודדות כדי שיפרש צערו מעסק זה, ועל ידי זה יבוא מענין לענין וישפוך כל שיחו לפני השם יתברך".

האדם נענש כאן, וכוונת ה' למשהו אחר לגמרי. אל תהיה עסוק רק עם הצער והצרה שמעיקים עליך עתה, תבין את הרמז, רוצים את ההתבודדות שלך, תתחיל להתפלל על כל צרותיך הרוחניות, הסתכל כלפי מעלה, וזה מה שיביא לך את כל הרפואות והישועות.

'מה ה' רוצה שאשפתר?!', 'מה עלי לתקן?!', 'אל מה רומזים המכות המופלאות הללו שנחתים עלי?!' - אלו הן השאלות הרגילות בפיהם של סובלי יסורים למיניהם, ה' ישמרנו, שמנסים להרהר בתשובה ולא מבינים בדיוק את שפת הקב"ה ורמזיו.

כך גם בצרות הכלל ה", הזעזועים שמזעזעים מן השמים מותרים פעמים רבות את המקבלים מבולבלים לגמרי, 'מה ה' שואל מעמנו?! במה יש לנו להתחזק?! על מה יצא הקצף?!

יראת העונש היא אחת מן הדרכים בה מעורר ה' יתברך את בניו אהוביו, כך הוא רומז להם שישובו בתשובה לפניו למען ייטב להם לעד. "בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ה' אלקיך ושמת בקולו" (דברים טו, ז). אבל צריך שיהיה ברור לנו להיכן מעוררים אותנו ללכת: כאשר צועקים לאדם: בָּרַח! והוא לא מבין להיכן עליו לברוח אפשר גם שיכנס יותר עמוק לתוך הסכנה חלילה. וכפי שאכן רואים רבות שבעת צער ויסורים ישנם כאלו שאפילו ממעטים מעבודת ה' הרגילה אצלם בעתות שלוה, הם מתהלכים מבולבלים ומפחדים מבלי לדעת לאן עליהם לפנות.

הבה נתבונן בהדרכת הצדיקים מה יש לעשות בעת שכזאת. בפרשתנו אנו לומדים על עונש מר שה' העניש את עמו על כפיות טובה אחר שכינו את המן 'לחם הקלוקל'. 'וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים וינשכו את העם וימת עם רב מישראל', וכאשר ביקשו לשוב בתשובה, ה' מצווה למשה: "עשה לך שרף ושים אותו על נס והיה כל הנשוך וראה אתו וחי". מה טיבו של נחש זה ולמה בכוחו לרפאות ממכה איומה זו?! את השאלה הזאת שואלים חז"ל (ר"ה טו): "וכי נחש ממת או נחש מחיה?! אלא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאין".

רבי נתן (בליקוטי הלכות, בציעת הפת ה, טז) מבאר את עומקם של דברים כך: בפסוקים הקודמים מסופר שעמלק שהתחפש לכענני בא וילחם עם ישראל, הוא שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני הכבוד וסבר שניתנה רשות להילחם בישראל (חז"ל שם). מלחמת עמלק היא כידוע עם חלושי הנפשות שבישראל, החוטאים והפושעים שהענין פולט אותם, ועמלק מחליש את דעתם ומוסיף להחטיאם באמרו להם שהם בין כך מושלכים ועזובים. גם אז, זו היתה מלחמתו של עמלק, ומתוך כך באו לחטאים הללו של כפיות טובה. וכאשר ראה משה כך, פעל להחזיר את אותם חוטאים ופושעים בתשובה. אלא שידע שהם כל כך ירודים שלא יועילו להם דברי חיזוק ועל כן עשה להם 'רמזים', הנחש היה רמז לישראל ששימו על לב את הדבר הזה ועל ידי זה ישובו.

אל מה רומז הנחש? - אל יראת העונש! שיזכרו שיש 'עונשים

פניני אור

אמרות שהורות מרביה"ק ותלמידיו

היו אַנ"ש ממשילים ואומרים: "יהודי שאינו מתחשב בעבודת ה' יתברך הרי הוא דומה למסמר התחוב זמן רב במקומו, שלרב הזמן נחלד. מה שאין כן מסמר שמוציאים ותוקעים אותו שוב ושוב, נְשָׁמְרוּ כְּשֶׁרוּ כְּבָרָאשׁוּנָה".

(שיח שרפי קודש)

לתגובות והערות 3323796@gmail.com ניתן לקבל את הגיליון באימייל מידי שבוע

הדל"ג 7:13 - ניץ ההמה 5:30 - סוּזְק"ש 8:12
צאת השבת 8:31 - צאה"ש לר"ת 9:06

הטהרה - על ידי שפלות!

וְלָקַח הַכֹּהֵן עֵץ אֲרָז וְאֶזְבֵּחַ וְשָׁנִי תוֹלַעַת וְהִשְׁלִיךְ אֶל תוֹךְ שְׂרֵפֶת הַפָּרָה

וכתב רש"י: "ארז הוא הגבוה מכל האילנות, ואזוב נמוך מכולם. סימן שהגבוה שנתגאה וחסא, ישפיל את עצמו כאזוב ותולעת, ויתכפר לו".

מוהרנ"ת בליקוטי הלכות מבאר עומק סוד טהרת הפרה, שנמשך בכח הענוה והשפלות והביטול, אשר על כך אמרו בזהר "מאן דאיהו זעיר איהו רב" - מי שמזעיר ומקטין את עצמו, הוא הוא הגדול, כי בזה ממשך על עצמו טהרה וקדושה נפלאה, להיטהר מכל הטומאות ולהתקדש בכל הקדושות, בכח הביטול הגמור להשם יתברך.

ולכן גם נקראות כל הפרות-אדומות על שמו של משה, כמו שכתב רש"י על הפסוק "ויקחו אליך": "לעולם היא נקראת על שמו, פרה שעשה משה במדבר". ובכל הפרות-אדומות שעושים, צריכים לערב מהאפר של הפרה שעשה משה במדבר.

שכן, מאחר שכל התיקון של הפרה אדומה הוא בכח הענוה, לכן תלוי תיקון זה במשה רבינו אשר הוא "עניו מכל האדם אשר על פני האדמה", ובכוחו זוכים לענוה ושפלות.

ועד היום הזה - כל הרוצה להיטהר מכל טומאותיו, יתקשר לנשמת הצדיק האמת, וישפיל ויזעיר את עצמו, ובזה ייטהר ויתקדש בקדושה של מעלה, אמן. (ע"פ ליקוטי הלכות, תפילת המנחה ז, לא)

ענוה וגדלות ביחד!

וְלָקַח הַכֹּהֵן עֵץ אֲרָז וְאֶזְבֵּחַ וְשָׁנִי תוֹלַעַת וְהִשְׁלִיךְ אֶל תוֹךְ שְׂרֵפֶת הַפָּרָה

וכתב רש"י: "ארז הוא הגבוה מכל האילנות, ואזוב נמוך מכולם. סימן שהגבוה שנתגאה וחסא, ישפיל את עצמו כאזוב ותולעת, ויתכפר לו".

בעת נסיעתו לארץ ישראל, חידש מוהרנ"ת בענין פרה אדומה, שהחיבור בין עץ ארז ואזוב, הוא סוד חיבור הגדלות והקטנות, מוחין גדולות ומוחין דקטנות. והיינו, שמצד אחד צריך האדם לידע את קטנותו ושפלותו, ומצד שני צריך לדעת את חשיבותו וגדלו וכוחו. ורק בצירוף שניהם יחד באופן הנכון והמדויק, יכול האדם להיטהר ולבוא לשלימותו.

ונעתיק את אשר כתב ביומנו, הנקרא 'מי מוהרנ"ת':

"בליל שבת האיר השם עיני ובה על דעת חידושים נאים על ענין פורים ופרשת פרה שהייתי עוסק בענין זה זה כמה שבועות, על פי התורה 'תקעו תוכחה' (ליקוטי תניינא ח) וכבר כתבתי קצת מענין פורים ופסח, אבל מענין ארבע פרשיות ופרשת פרה לא זכיתי עדיין לכתוב, וענין פרשת פרה היו שם דברים נאים מענין עץ ארז ואזוב שהוא בחינת גדלות וקטנות יחד שזה עיקר שלימות הענוה, בחינת 'במקום גדולתו שם אתה מוצא ענוותנותו', שזהו בחינת מוחין דגדלות ומוחין דקטנות ששניהם נכללים יחד ונכנסין כולם ביחד בליל של פסח, שזהו עיקר שלמות האדם, כי אז זוכה לידע מכוחו לעמוד נגד כל התאוות והבלבולים ואף על פי כן יהיה עניו באמת" (ימי מוהרנ"ת חלק שני אות ב"ז).

הנחת תפילין דרבינו תם!

שאלה:

אני יודע מנעורי שבברסלב נוהגים להניח תפילין דרבינו תם כבר מהבר-מצוה, ורציתי לשאול מה המקור לזה, והאם יש לזה טעם וסיבה שמקפידים כל כך אצלנו על הנחת תפילין דרבינו תם? כמו כן רציתי לידע כיצד נהגו אנשי בהנחת תפילין דר"ת, אימתי הניחו אותם ומה למדו בהם?

תשובה:

שאלה זו התקבלה במערכת כבר לפני זמן מה, אך הנשמעים נסתבב שנתייחס לשאלה זו דווקא השבוע, אשר בליל שיש יום ערב שבת קודש, ד' תמוז, חל יום ההילולא של רבינו תם! הלא הוא: רבינו יעקב בן רבי מאיר, נכדו של רש"י, אחיו של הרשב"ם, מגדולי בעלי התוספות.

ובכן:

רבינו הקדוש הזהיר את אנשיו להניח תפילין דרבינו תם, וכפי שכותב מוהרנ"ת בליקוטי הלכות: "כל מי שרוצה לקרב את עצמו להשם יתברך, להמשיך על עצמו תוספת קדושה, צריך להניח תפילין דרבינו תם, כמו שהזהיר רבינו ז"ל את אנשיו להניח תפילין דרבינו תם" (ליקוטי הלכות, תפילין ה, כז).

במיוחד בעקבות משיחא, בסוף הגלות, צריכים להיזהר ביותר בהנחת תפילין דרבינו תם, וכפי שהוא כותב שם בהמשך דבריו:

"עכשיו בעקבות משיחא בסוף הגלות צריכים ליהזר מאד להניח תפילין דרבינו תם כמו שהזהירו כל הצדיקים אמתיים שהיו בימינו!" (שם, כט).

הסוד בזה הוא עמוק, ומבואר באריכות שם בליקוטי הלכות, והעולה מדבריו בקיצור נמרץ הוא:

בעקבתא דמשיחא בסוף הגלות, מתגברים חבלי לידה, חבלי משיח, ומתגברת אפיקורסות הנמשכת מהחלל הפנוי, ואין שום כח לעמוד נגד זה רק בכח הצדיקים הגדולים שיכולים להיכנס לתוך החלל הפנוי ולהמתיק את הדין הנמשך משם.

ותפילין דרבינו תם ממשיך עלינו את האור של אלו הצדיקים הגדולים, ולכן כל מי שרוצה לעמוד בנסינות של הדור האחרון, הנמשכים מהחלל הפנוי, צריך להיזהר מאד להניח תפילין דרבינו תם, כדי להמשיך על עצמו את הכח של אלו הצדיקים אשר בכוחם יכולים לעמוד נגד ההתגברות של החלל הפנוי.

והרי לך לשון הרה"ק מטשעהרין שכתב בספרו 'אוצר היראה' תמצית הדברים:

"עכשיו בעקבות משיחא בסוף הגלות, שהגלות והבעל דבר והסטרא אחרא מתגברין מאד, והעיקר מה שנתגבר ומתפשט מאד האפיקורסות בעולם, וכל ההתגברות הזו הוא בחינת חבלי לידה חבלי משיח, שכל זה נמשך משורש הדין של בחינת חלל הפנוי הנ"ל, ועל כן אין כח לעמוד עכשיו כנגדם, כי אם בכח הצדיקים הגדולים מאד הנ"ל, שיכולין להיכנס לשם לתוך בחינת חלל הפנוי ולהמתיק הדין בשרשו, שעל ידי זה יתבטל כל כח היצר הרע של כל באי עולם שנמשך משם. על כן צריך כל אחד ליהזר להניח תפילין דרבינו תם, שהם נמשכין מבחינת

מוחין הגבוהים של הצדיקים הנ"ל, כדי לקבל כח מהם לשבר את היצר הרע שהתגבר עכשיו מאד שנמשך משם" (אוצר היראה, תפילין טז, ע"פ ליקוטי הלכות, תפילין ה, כט).

ומטעם זה, אכן נזהרים אנשי שלומנו ביותר להניח תפילין דרבינו תם, כי עי"ז אנו ממשיכים על עצמנו את אור הצדיקים הגדולים, אורו של רבינו הקדוש, ורק כך יש לנו כח לעמוד נגד היצר הרע של אחרית הימים.

[ורמז נאה שמעתי מאחד מאנשי, ש"רבינו תם" עם שני התיבות עולה בגימטריא שמו של רבינו במלואו "ינון חית מם נון", לרמז על כך שע"י הנחת תפילין דר"ת ממשיכים אורו של רבינו הקדוש].

ומה ששאלת, היכן המקור לכך שגם בחורים לפני נישואיהם יניחו תפילין דרבינו תם, תיכף מיום הבר-מצוה:

דבר זה נמסר לנו מרבינו הקדוש, שכך היה רצונו, שיתחילו להניח תיכף שני הזוגות. ונזכר דבר זה בספר 'כוכבי אור', תוך כדי שהוא מספר על מנהגם של אנשי' ללמוד 'שולחן ערוך' בעודם עטורים בתפילין דרבינו תם. וזה לשונו:

"שמעתי מאבי (רבי נחמן מטולטשין תלמיד מוהרנ"ת) הריני כפרת משכבו ששמע מפי ר' עזרז"ל שהאנשים של אדמו"ר זצ"ל חיברו יחד שני אזהרותיו של אדמו"ר זצ"ל שלא ילך יום אחד בלי שולחן ערוך, וגם הזהיר מאד להניח תפילין דרבינו תם. (ואמר שלדעתו תיכף כשמתחילין להניח תפילין יתחילו להניח שתי הזוגות). וזה ידוע שמצוה ללמוד בתפילין דרבינו תם, על כן נהגו האנשים שלו שהיו מניחין תפילין דרבינו תם ולמדו בהם שולחן ערוך" (כוכבי אור, אנשי מוהר"ן, לו).

ומה ששאלת כיצד נהגו אנשי בהנחת תפילין דר"ת ומה למדו בהם: כבר תשובתך אמורה לעיל, בספר כוכבי אור, שהיו לומדים שולחן ערוך עם התפילין דר"ת, והניחו אותם אחר תפילת שחרית, ואז למדו בהם שיעוריהם בשו"ע וכיו"ב.

והיו כאלה, שברצותם ללמוד זמן רב עם תפילין דר"ת אחר תפילת שחרית - היו טועמים איזה טעימה [מזונות וכיו"ב] אחר התפילה, ומניחים תפילין דר"ת, ולומדים שעות ארוכות את שיעוריהם בעודם עטורים בתפילין אלו (שיש"ק ה, תנג).

וכאן המקום לציין את הנפסק במשנה ברורה בשם הפמ"ג, שאין להניח תפילין דר"ת בשעת חזרת הש"ץ, וזה לשונו: "ולא כאלו החולצין תפילין דרש"י ומניחין דר"ת תיכף לאחר קדושה של י"ח, ובאמת מלבד שעושים שלא כדין המבואר לעיל בסימן כ"ה סי"ג, גם צריך לכוין בתפלת י"ח להש"ץ ולא לעסוק בדבר אחר" (משנה ברורה סימן לד ס"ק יד).

עוד יש לציין למה שכתב מוהרנ"ת במכתבו לבנו ר' דוד צבי, שיזהר שלא לשוח בתפילין דרבינו תם. וזה לשונו: "ותקבל על עצמך להתפלל בזריזות בוקר, ולבלי להרבות בשיחה קודם התפילה, רק להתחזק בכל בוקר להתפלל בזריזות עם הציבור, וגם לבלי לשוח בתפילין אפילו בתפילין דרבינו תם!" (עילם לתרופה, מכתב תל).

פנינים מאירים וחידושים מהדורים מלוקטים מספרי גדולי הצדיקים זי"ע מתוך רשימותיו של הגרי"ם שכמעט שלישי"א אשר ציין ורשם לפניו לזיכרון.

לקט ספרי"ם

פרשת חוקת

שטח פני הסלע קטן היה והחזיק את המרובה

ויקהילו משה ואהרן את הקהל אל פני הסלע וגו' (במדבר כ, ז). אמר רבי חנינא כמלוא פי כברה קטנה היתה בה (קטן היה שטח פני הסלע), וכל ישראל עומדין בה, אלא מכאן שהחזיק מועט את המרובה.

מדרש רבה בראשית פרשה ה עמוד לה

משה ואמר לפני הקב"ה הסלע אינו מוציא מים אלא דם וכו', כיון שאמר הקב"ה למשה כן, אמר לסלע הפוך דָּקָם למים, שנאמר (תהילים קיד, ח) ההפכי הצור אגם מים. הוספת הגרי"ם - ונראה לרמז, שנהפך מ"דם" לאגם" שהם שים בגימטריא, ונעשה במקום דם, אגם מים. וזהו ההפכי הצור אגם מים.

אוצר מדרשים ערך אהרן מדרש פטירת אהרן עמוד 13

הקב"ה אמר לסלע להפוך מדם למים

כשאמר משה לבני ישראל (במדבר כ, ז). המן הסלע הזה נוציא לכם מים, התחיל הסלע מאליו להוציא מים, כיון שראה משה, הגביה ידו והכה הסלע, שנאמר (שם יא) ויך את הסלע במטהו פעמים, כיון שלקה הוציא דם, שנאמר (תהילים עח, כ) הן הכה צור ויזובו מים, ואין זוב אלא דם שנאמר (ויקרא טו, כה) ואשה כי יזוב זוב דמה, בא

מצות תפילין היא מצוה תמידית או יומית

בזמן חז"ל הניחו תפילין כל היום

בתקופת חז"ל היו התלמידי חכמים המדקדקים במצוות מעוטפים בטלית ומעוטרים בתפילין כל היום כולו, ואלו שלא היו מצויינים בתפילין כל היום היו נחשבים כעמי הארץ וחששו עליהם משום דמאי, כמובא בגמרא ברכות (מז): "איזהו עם הארץ כל שאינו קורא קריאת שמע ערבית ושחרית. דברי רבי אליעזר. רבי יהושע אומר, כל שאינו מניח תפילין. בן עזאי אומר, כל שאין לו ציצית בבגדו. רבי נתן אומר, כל שאין מזוזה על פתחו".

ובמשך הדורות הופסקה הנהגה זו, ואין מקיימים מצות תפילין רק בשעת קריאת שמע ותפלה, כפי שנפסק בשולחן ערוך (סי' לו ס"ב): "מצותן להיותם עליו כל היום, אבל מפני שצריכים גוף נקי שלא יפח בהם ושלא יסיח דעתו מהם, ואין כל אדם יכול לזיהר בהם, נהגו שלא להניחם כל היום. ומכל מקום צריך כל אדם לזיהר בהם להיותם עליו בשעת קריאת שמע ותפילה".

אם הוא מצוה תמידית

יש מחלוקת בראשונים אם מצות הנחת תפילין היא מצוה תמידית שחייבים לקיימה מן התורה בכל רגע כמו מצות תלמוד תורה, ומחמת חוסר ברירה שאי אפשר להישמר על גוף נקי רק בשעת קריאת שמע ותפלה התחילו להקל בזה במשך הדורות, ואין מקיימים המצוה כתיקונה. וכן משמע משולחן הבית יוסף (ס"ט) שהביא על זה המימרא בגמרא שבת (קל): "כל מצוה שלא מסרו ישראל עצמן עליה למיתה בשעת גזרת המלכות, כגון תפילין, עדיין היא מרופה בידם".

או אפשר, שמצות תפילין היא מצוה הנוהגת רק פעם אחת ביום כמו נטילת לולב וספירת העומר, ובדורות הראשונים היו מהדרים ביותר ללכת כל היום עם תפילין משום חיוב מצוה, כמו שמובא בגמרא סוכה (מא) על אנשי ירושלים שהיו הולכים עם הד' מינים כל היום אף לאחר שכבר קיימו המצוה משום חיוב מצוה. ואפשר שיש גם קצת מצוה ללכת עם תפילין כל היום, כמו שיש מצוה לאכול מצה כל שבעת הימים, אבל עיקר המצוה אנו מקיימים גם בזמן הזה בזה שאנו מניחים תפילין בשעת קריאת שמע ותפילה.

השיטות שהיא מצוה תמידית

הלבוש (סימן לו ס"א) כתב: "מצות תפילין הוא להיות עליו כל היום, דהא סתם כתיב 'וקשרתם אותם' משמע קשירה תמידית. ועוד כתיב 'היו לאות על ירך ולזכרון בין עיניך' ואתו זכרון צריכים להיות תמידית". ע"כ. וכן כתב הש"ת"ה (מסכת שמוע"ט ד"ה כבר נתבאר) דמצות תפילין היא מצוה תמידית ויש חיוב להניחם כל היום למי שאפשר לו. גם בקרן אורה (מנחות לו. בתוד"ה וכשיגיע) כתב שיש חיוב מעיקר הדין להניחם כל היום, וכשם שאם עבר עליו יום אחד ולא לבש ציצית ולא

הניח תפילין ביטל העשה, הוא הדין כשהולך כמה שעות ביום בלי ציצית ותפילין בלי שום סיבה הוא בכלל ביטול עשה. ובשו"ת מהר"ם שיק (סימן נב) כתב דמטעם זה מי שמניח כמה פעמים ביום מברך כל פעם שמניח, מה שאין כן בלולב שמי שכבר נטל לולב באותו יום שוב אינו מברך.

בספר כתור ראש להגר"ח מוואלז'ין ז"ל (אות טו) כתב בשם רבו הגר"א ז"ל שהצטער הרבה על הדור הזה שמבטלים עיקר המצוה של תפילין שמצותה כל היום. ואמר שאילו היה בכוחותיו היה סובב את העולם להחזיר עטרה ליושנה שניחוח תפילין כל היום, והעיקר לזיהר שלא לישן בהם ושלא להפח ח"ו, ובנקל יכול לזיהר ולקיים המצוה. ע"כ.

השיטות שהיא מצוה יומית

מאידך, הביאור הלכה (סימן לו ס"א ד"ה מצותו) הביא בשם הפרי מגדים שמו התורה כל שהניח אפילו רגע אחד במשך היום קיים המצוה, ורק למצוה מן המובחר יש להניחם כל היום. וכך כתב המגן גיבורים (שלה"ג ס"ק ב): "מעיקר הדין מקיימים המצוה ברגע אחד במשך היום, וגם התנאים ואמוראים לא היה זאת לחוב עליהם לא מדאורייתא ולא מדרבנן שיהיו עליהם כל היום, רק מדת חסידות שנו כאן לשרידים אשר ה' קורא". ומסיים: "וכן העידו על קדוש ישראל מכובד הגאון התנא האלקי מוהר"א מוויילנא ז"ל אשר כל ימיו היה מוכתר בתפילין ועטוף בציצית ובקושי גדול התירם, וכן ראוי ונכון לכל הירא וחרד על דבר ד' אשרי לו ואשרי חלקו". ע"כ. והוא הבין בדעת קדשו של הגר"א שאינו רק למידת חסידות.

ויש ראייה לזה מתשובת הגאונים (שע"ת סימן קנב) שמובא שם הגירסא בגמרא מנחות (מד). בלשון זה: "שנו חכמים כל שאינו מניח תפילין בכל יום עובר בשמונה עשה". וכן כתב הסמ"ג (ס' א) "אמרו רבותינו כל שאינו מניח תפילין עובר בשמונה עשה בכל יום, שהרי יש שם ארבע פרשיות ובכל אחת יש מצוה עשה של יד ומצוה עשה של ראש". ע"כ. אמנם בגמרא שלפנינו מובא הלשון בסתם: "אמר רב ששת כל שאינו מניח תפילין עובר בשמונה עשה" ואין גירסא "בכל יום".

האשל אברהם מבוטשאטש (ס' כה ס"ה) הלך בשיטה זו והוסיף, שמצות תפילין הוקש לקריאת שמע, וכשם שקריאת שמע המצוה היא לקרוא פעם אחת ביום ופעם אחת בלילה גם תפילין כך, ומאחר שבבליה אין מניחים תפילין ממילא נשאר המצוה רק פעם אחת ביום. וכתב, שכמו שבאתרוג נאמר 'ולקחתם לכם כו' ושמתחם כו' שבעת ימים' ודי בפעם אחד ביום ומצוה מן המובחר להרבות ליטול האתרוג עם האגודה בידו הרבה פעמים ביום, כך בתפילין יש מצוה מן המובחר להוסיף להניחם כמה שיותר אפשר לו בכל יום

רצועות שנתהפכו

כבר קיים המצוה כהלכתה ובירך כדין.

האשל אברהם מבוטשאטש מוסיף עוד שהקפידא היא רק אם היה הרצועה מהופכת במשך זמן הנחתו שנמצא שלא קיים המצוה בכלל באותו יום, או שהיה על כל פנים מהופך בשעת קריאת שמע בעת שאמר וקשרתם לאות וגו' והיו לטוטפות וגו', אבל אם בשעת קריאת שמע היה הרצועה כתיקונה שכבר קיים עיקר המצוה לא איכפת לן אם זה היה מהופך בשאר היום, דלא גרע ממי שאינו מניח תפילין כלל. וכן כתב באות חיים ושלום ממונקאטש (ס' כז ס"ט ז).

אכן לשיטת הבית יוסף המניח תפילין ברצועה הפוכה מקיים המצוה אלא שנראה כמזלזל במצוה, ועל כן לשיטתו צריכים לזיהר שלא יתהפך הרצועה גם במשך כל היום, דאילו מי שאינו מניח תפילין כלל אינו חשוב כמזלזל במצוה, אבל מי שמניח ואינו נזהר לקיימה כמצותה הרי זה חשוב כמזלזל. ונמצא קולתו חומרתו. אבל כתב המאמר מרכי' (סק"ט) דגם לשיטתו מסתבר דכל שנתהפך לו ותיכף נזהר וירז את עצמו לתקנה אין עליו שום חשש, ורק מי שמששה הרצועה על עצמו ואינו נזהר בה צריך כפרה.

וראוי לדעת דגם מי שהולך ברצועות צבועות משני הצדדים צריך לזיהר שהצד החלק שברצועות יהיה כלפי חוץ והצד המחוּספס יהיה כלפי פנים, ואינו מועיל מה שהצד המחוּספס צבוע בשחור לענין זה (עי' ביה"ש).

כתוב בשולחן ערוך (סימן כז סעיף יא) שצריכים להזיהר שיהיה צד השחור שברצועות לצד חוץ ולא יתהפכו, בין הרצועות של יד ובין הרצועות של ראש. ומקור הדברים הוא בגמרא מועד קטן (כה). שמסופר על רב הונא דיומא חד אתהפיכא ליה רצועה דתפילין ויתב עלה ארבעין תעניתא [-יום אחד התהפך לו צד השחור שברצועה כלפי פנים וישב על זה מ' יום לכפרה]. ועל פי זה כתב המשנה ברורה (ס"ק לה) שאם נתהפכו הרצועות מדת חסידות להתענות או לפדות בצדקה. והוסיף שזה דוקא על חלק הרצועה שמקיף את הראש בתפילין של ראש, ומה שמקיף את הקיבורת פעם אחת בתפילין של יד, אבל על ההמשך אין צריך להקפיד רק משום נוי מצוה.

בביאור הלכה (ס' לג ס"ג ד"ה מבחין) הביא מחלוקת הפוסקים האם מי שמניח תפילין והרצועה הפוכה נחשב כאילו לא הניח תפילין בכלל, או שכן נחשב שמקיים המצוה אלא מכיון שלא נזהר מספיק להניח צד השחור כלפי חוץ הרי זה נחשב כזלזול במצות תפילין ולכך צריך כפרה.

האליה רבה (ס' כז ס"ק יג) הביא בשם המרדכי שזה נחשב כאילו לא קיים המצוה בכלל, ועל פי זה כתב להקל בנידון דין דעיקר הקפידא בזה היא רק אם נתהפך הרצועה בשעת ההנחה וההידוק שנמצא שבעת הברכה לא קיים המצוה ובירך לבטלה, אבל אם לאחר שהניחו כדין נתהפכה אין חשש, שהרי

קרקפתא דלא מנח תפילין מעולם

והנה יש גירסא ברי"ף (ד"ה ת) שמי שלא הניח תפילין מעולם הרי זה כקרקפתא דלא מנח תפילין. וכן כתב רבינו יונה בשערי תשובה (ג יא). ובשו"ת מן השמים (ס' ג) כתב על זה: "שאלתי על זה, אם הדבר כאשר פירשו לנו שאם מניחים אותם פעם אחת בשנה לא נקראו פושעים, או אם הוא כאשר כתוב בספרים שנקרא פושע כל מי שיכול להניחם ואינו מניחם". והשיבו לו בכל מיני פסוקים כמו 'אשרי נוצרי עדותיו בכל לב ידרשוהו' [שמשמעו שיש להניחם בכל יום] 'ברוך ה' יום יום' [שמשמעו שיש להניחם בכל יום].

ונראה שאין הכוונה שמי שמקיים את המצוה אפילו רק פעם אחת בימי חייו כבר קיים המצוה מן התורה ואין צריך עוד, אלא שאם מניח תפילין פעם אחת בחייו יש לו אות על גופו, ואילו אם אינו מניח אף פעם אחת חסר לו אות מגופו, ונקרא 'פושע ישראל בגופו' שענישו חמור ביותר.

ואפשר לומר עוד, שמי שבא תקלה לידו ונמצא חסר וחלילה שמתפילין שלו היו פסולים מעולם, אם מכאן והלאה מתקן הדבר, אפילו אם לא נשאר לו רק יום האחרון של ימי חייו, הרי הוא מתקן בזה את כל ימיו. וכעין מה שמצינו לענין מילה שכתב המשנה ברורה (ס' תמד ס"ק כד) שמי שמאחר מצות מילה שלא בזמנה, אף שעובר על כל רגע ורגע שאינו מל את עצמו, מכל מקום לאחר

שמל את עצמו הרי הוא מתקן את האות שבגופו.

אינו מניח תפילין לחומרא

על פי הדברים אפשר ליישב תמיהת המנחת יצחק (ח"ד סי' ג אות לג) שתמה על האחרונים שדנו במי שממיר על עצמו לנהוג יום טוב שני ימים מספק שלא זכרו שיש קולא בזה לענין תפילין.

ואם נאמר שמצות תפילין דומה למצות מילה, אפשר שכשם שבמילה שלא בזמנה אנו רואים שאם יש איזה סיבה מוצדקת מותר להמתין עם המילה אף שיש מצוה כל רגע למול, והיו שנהגו שלא למול ביום חמישי ושישי שלא בזמנה כדי שלא לבוא לחילול שבת אף שהחילול שבת יהיה בהיתר של פיקוח נפש (מובא במש"ב ס' שלא ספק"ג עיי"ש ובש"ך י"ד ססי' רסו). וכן לגבי יום טוב אין מלין מילה שלא בזמנה ביום טוב, אף שלכאורה מלאכת חבלה הותרה לצורך מצות היום ביום טוב, דכיון שיש כאן איזה נדנדוד מלאכה ויכול להמתין עד למחר אינו חשוב כצורך היום כלל.

הוא הדין לגבי תפילין, מי שמחזיק יום טוב שני בכל ידיו מספק ואם ניח תפילין יהיה לזלו ביום טוב, הרי זו סיבה מוצדקת שאין חשש במה שאינו מניח תפילין ביום זה, כיון שמקיים האות בגופו בכל ימיו ושנותיו. וכדמות ראה יש לזה, ממה שאין מניחים תפילין בחול המועד ואין חוששים משום ספק דאורייתא, כיון שלדעתנו נחשב הדבר כזלזול במועד.

רבי אברהם בערניו (ה)

צער גידול בנים

ר' אברהם דוב סבל הרבה מצער גידול בנים, ומתו כמה מבניו רח"ל, וכנזכר כמה פעמים במכתבי מוהר"ג, ולדוגמא במכתב מיום ג' פקודי תר"ד: "בתוכו היה רצוף האגרת מר' אברהם בער שיחי' בקול זעקה גדולה ומרה, כי נפטרה בתו חנה חיה ז"ל על ידי המכה שהיה בפיה והשתמשו עם דאקטיר בהיותי שם כידוע לר' נחמן. ועוצם צעקתו עד הנפש, כי בשנה הקודמת נעדרו אצלו ב' בניו, היינו בן ובת, השם יתברך ירחם עליו ויאמר לצרותיו די, ויזכה לגדל מעתה בנותיו שיחי', ויושיעו בכל הישועות" (עלים לתרופה, ס' תנ"א).

"גזע קודש, צמח צדיק"

והרי לנו חלק ממכתב ניחומים והדרכה שכתב לו אחד הפעמים:

ידיד נפשי ולבבי מה שכתבת לי ערך בקובלנא רבא, יפה עשית, כי כך חובתנו לשמוע צער חברתנו, השם יתברך וישוע שלא ישמע עוד שום צער וצווחה ברחובותינו, ובפרט שאתה גזע קודש, צמח צדיק, אדירינו מורינו ורבינו אור חיינו לנצח, בוודאי חובה עלי לשמוע קול צעקתך, ולהתפלש בעפר לאפויי ברחמי לפני השם יתברך עבור ישועתך.

"זרע של רבינו ז"ל תקועים כלבי יותר מבניי ויוצאי חלצי"

... אבל אהובי בני ותלמידי פרי צדיק עץ חיים, מרוב ערך רחמנא לצלן שגית מאד בכמה דברים שכתבת לי כמו שער בנפשי, שכתבת שאתה הפקר אצלי, וגם כנגד השם יתברך מנהיג עולמו בחסד נזרקו במכתבך דברים אשר לא כראוי, שכתבת 'מען איז נאר בעשאפען גיווארען אויף דער וועלט מען זאל דעם מענשען מוטשען'. מאד הסכלת בדבריך, השם יתברך יסלח לך כי מרוב שיחך וצערך כתבת שלא כראוי. השם יתברך יודע גודל צערי מכל אחד ואחד מאנשי שלומינו, אפילו מהקטנים והעניים וכו', מכל שכן וכל שכן מזרע של רבינו ז"ל, שכולם תקועים כלבי יותר מבניי ויוצאי חלצי, כי הם חיינו, ובפרט אתה שתהלה לאל עזרת לי הרבה בישועת ה' ובפרט על עסקיני וכו', השם יתברך וישועך שתוסיף עוד כהנה וכהנה, כי שכרך לא יקופח לנצח וצדקתך תעמוד לעד, ורק זה נשאר להאדם. היעלה על הדעת לומר או לכתוב שאתה הפקר אצלי, חלילה חלילה לכתוב כדבר הזה אשר אין לו שחר. אף על פי שכתבת לי כמגביה אותי, שאם הייתי רוצה לא עבר עליך כאלה, זה שטות יותר, כי אם יעקב אבינו אמר 'התחת אלקים אנכי, אגן ימתי דימתי מה נאמר מה נדבר.

"יש לנו כח גדול של רבינו ז"ל"

האמת שגם בעניינינו אנו מחוייבים להתפלל עבור אנשי שלומינו, בפרט עבורך ועבור כל זרע רבינו ז"ל, וגם כי יש לנו כח גדול של רבינו ז"ל, אבל אף על פי כן אסור ואי אפשר להתעקש על שום דבר רק לבקש רחמים ותחנונים הרבה (ליקו"מ ח"א ס' כ"ו וס' קצ"ו), וה' הטוב יעשה, כי הוא יתברך שומע תפלת כל פה.

אך איתא בזוהר הקדוש (בראשית קה): כי אית זימנין דלא שמע חס ושולם (עיין ליקו"מ ח"א ס' כ"ג), והנה זמן מנחה הגיע והפאסט נחוצה ואי אפשר להאריך. סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא וכו' ואסור להרהר אחר מדותיו של הקדוש ברוך הוא, וקוה לה' וישוע לך, ותזכה לגדל בנותיך לחופה ולמעשים טובים לאורך ימים ושנים טובים, ולהוליד לגדל עוד בנים ובנות, חיים וקיימים לעבודתו יתברך, קרנו תרום בכבוד ירום ונשא וגבה מאד.

"להרבות בלימוד התורה בכל יום, ובפרט ספרי רבינו ז"ל"

ויתחיל מעתה להוסיף מעשים טובים וצדקה ויפרש שיחתו לפני השם יתברך בכל יום, ויוסיף להרבות בלימוד התורה הקדושה בכל יום, ובפרט ספרי רבינו ז"ל. ולה' התקוה שהכל יתהפך לטובה, ותזכו אתם שם ואנחנו פה לקבל חג הפסח הקדוש הבא עלינו לטובה בשמחה, וישוענו בכל מה שאנו צריכים להיושע.

... דברי אהובו באמת לנצח בלב ונפש, הוכתב במר נפש ומצופה ומחכה לישועה, וגם עתה אני מתגבר להפוך היגון ואנחה לששון ולשמחה, ולה' הישועה. נתן מברסלב" (ס' תנ"ב)

ריכוז המה וניצול הזמן!

ובאמת עצה זו מקורה בדברי חז"ל שאמרו (סוטה כא): "תורה בין בעינא דעסיק בה ובין בעינא דלא עסיק בה מגני ומצלי" (ע"ש בתוספות ז"ה דה תלמיד חכם). דכח מיוחד זה של התורה ד'מגני ומצלי' גם בשעה שאינו עסוק בה, הוא רק על מי שגם בשעה שאין עסוק בה ממש הרי מוחו ושכלו קשורים אליה, ובמציאות אינו ניתק ממנה כליל.

וזאת צריך לשנון, כי הפגם העצום שנעשה על ידי מחשבה רעה, ידוע לכל, ואילו המעלה להרהר בדברים טובים - זאת אין יודעים. ובאמת אין לשער המעלה בהרהור התמידי בענייני קדושה ותורה. ואולי זהו התיקון האמתי על הרהורים רעים.

[ועל דרך מה שאומר רבינו הקדוש בליקוטי מוהר"ן ש'חידושי תורה' הם תיקון להרהורים רעים, וזה לשונו: "טוב מאד כשזוכין לחדש איזה דבר בתורה, כי הוא תיקון גדול להרהורים. כי כל הרהורים באים על ידי כח המדמה, ועל ידי שמחדשין איזה דבר בתורה, שזהו בחינת מדמה מלתא למלתא, על ידי זה מתקנין פגם הרהורים שבאין על ידי המדמה" (ליקוטי מוהר"ן תניינא, תורה ק"א)].

וחז"ל אמרו (ילקוט'ש מ"ש כ"ו וק"ד כא ד): "אם עשית חבילות חבילות של עבירות עשה כנגדן חבילות חבילות של מצוות". ויש לרמז בדקדוק לשון חז"ל "כנגדן" כלומר מצוות כאלו שהן כנגד העבירות, היינו הפכן של אותן העבירות שהוא נכשל בהן, דהיינו מחשבות טובות נגד מחשבות רעות, וזהו תשובת המשקל.

הנה התורה היא (איוב יא ט): "אֲרָכָה מֵאָרֶץ מִדֶּה וְיָרְכָה מִנֵּי-יָם", וכדי ללמוד את כל התורה כולה יש לנו לחיות לעולמי עד ולנצח נצחים, ומלבד זאת הרי יש לו לעשות גם לצרכי מחייתו וכדו'. אמנם, כשיתמיד האדם בלימוד, הרי שבמעט פעולות שהוא עושה תאיר לו ההצלחה פנים, כי מעבירים ממנו טורח הזמן, ותשרה ברכה רבה בזמנו.

ועל המשנה באבות (אבות ה, ג) ה'לומד תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ', כתב הרמב"ם: 'עול מלכות' זהו מיסים וארנוניות, ועול דרך ארץ' הוא טורח הזמן. הביאור בזה, שהפוקד ממנו עול תורה - אין לו הצלחה בזמן, עד כדי כך שלפעמים יתכן שדבר שזמנו חצי שעה בלבד יארך לו בפועל כמה וכמה שעות, וזמן רב הולך לו לאיבוד.

ובמשנה (אבות ו, ה) נאמר, עה"פ (שמות לב, טז) 'חֲרוֹת עַל-הַלְחֹת', אל תקרי חרות אלא חרות, אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה, ומפרש הרמב"ם, מהו חירות, 'מענייני המלכים ומתולדות הזמן'. ויתכן לפרש את שתי הגדרותיו הנה"ל של הרמב"ם - 'ענייני המלכים' ו'תולדות הזמן' - על פי מאורעות זמננו הנוכחי. 'ענייני המלכים' הוא הפאליטיק הכללי, ו'תולדות הזמן' הוא הפאליטיק של האדם עצמו...

שכן, יש אנשים שכל כמה ימים מתחלף להם לפאליטיק אחר, ואחד משכיח את השני, הן פאליטיק הכללי והן הפאליטיק הפרטי שלו. געוואלד! כמה חיי נצח מפסידים באבידת הזמן לדוש ולגרוס בענייני הפאליטיק המשונים והמוזרים, הן הציבוריים והן שלו, ואם בו בזמן ישים את מעיינו בתורה הרי יזכה לחיים נצחיים!

עיקר החסרון והקושי אצל בני הנעורים בדור זה הוא מיעוט הריכוז, ועצה מועילה לריכוז היא: שיקבע בעצמו חוק ולא יעבור, שבמחצית השעה הראשונה של כל סדר לימודים של לפני הצהריים ושלאחר הצהריים - ללמוד בלי שום הפסק, וכעבור תקופת זמן של חודש לערך, להרחיב את הזמן הזה לשעה שלמה, אך להקפיד על זה במסירות רבה, וחלילה לא לזלזל בזה, שיהיה ממש חוק ולא יעבור, לא להפסיק לשום ענין שבעולם, ועל ידי כך יתרגל להתמדת התורה בקביעות.

הלימוד בקביעות הוא סוד ההצלחה, וגורם לסיפוק רב ולהתקדמות גדולה בלימודים. והמחשבה התמידית סביב הלימוד מועילה מאד לזיכוך וטהרת המחשבה, וכמו שכתב ה"חזון איש" (קובץ אגרות א): "עיקר הלימוד הוא התמידי והבלתי נפסק; הלימוד התמידי הוא סוד הקדושה".

יודוע לי על גדול אחד מהמקורבים ביותר אל החזון איש ז"ע, שהעיד על עצמו בימי זקנותו, כשהיה כבן שמונים או תשעים, שכל ימי חייו למד תורה ללא הפסק, ואיר יתכן הדבר הזה? כי בכל עת שהיה עסוק בסוגיא מסויימת, היה מהרהר בה גם לאחר צאתו מביהמ"ד או בקומו ממשנתו. הוא לא הפסיק להרהר בה גם כשיצא לרחוב או כשהמתין על מאן-דהוא, או לרכב ששיעינו למקום מסויים, כמו גם בעת מאכלו ושתייתו, בשכבו ובקומו, תמיד היתה התורה לנגד עיניו. תמיד היה מתבונן: איזה חידוש נתחדש לי בדף גמרא זה, ואיזה חידוש נתגלה לי שלא ידעתי מעולם, או מהו הדבר שידעתי ושכחתי, וחזר ולמד הענין. וכמו כן, מה אני מבין כראוי, ומה איני מבין ואני חייב לחזור עליו כדי לזכרו ולא לשכחו, ומה אפשר לחדש עוד ועוד...

<p>ברכת מול טוב</p> <p>להר"ר אברהם אבינו ורבינו ז"ל</p> <p>להר"ר אברהם אבינו ורבינו ז"ל</p> <p>להר"ר אברהם אבינו ורבינו ז"ל</p> <p>להר"ר אברהם אבינו ורבינו ז"ל</p>	<p>ברכת מול טוב</p> <p>להר"ר אברהם אבינו ורבינו ז"ל</p> <p>להר"ר אברהם אבינו ורבינו ז"ל</p> <p>להר"ר אברהם אבינו ורבינו ז"ל</p> <p>להר"ר אברהם אבינו ורבינו ז"ל</p>	<p>ברכת מול טוב</p> <p>להר"ר אברהם אבינו ורבינו ז"ל</p> <p>להר"ר אברהם אבינו ורבינו ז"ל</p> <p>להר"ר אברהם אבינו ורבינו ז"ל</p> <p>להר"ר אברהם אבינו ורבינו ז"ל</p>	<p>ברכת מול טוב</p> <p>להר"ר אברהם אבינו ורבינו ז"ל</p> <p>להר"ר אברהם אבינו ורבינו ז"ל</p> <p>להר"ר אברהם אבינו ורבינו ז"ל</p> <p>להר"ר אברהם אבינו ורבינו ז"ל</p>
--	--	--	--